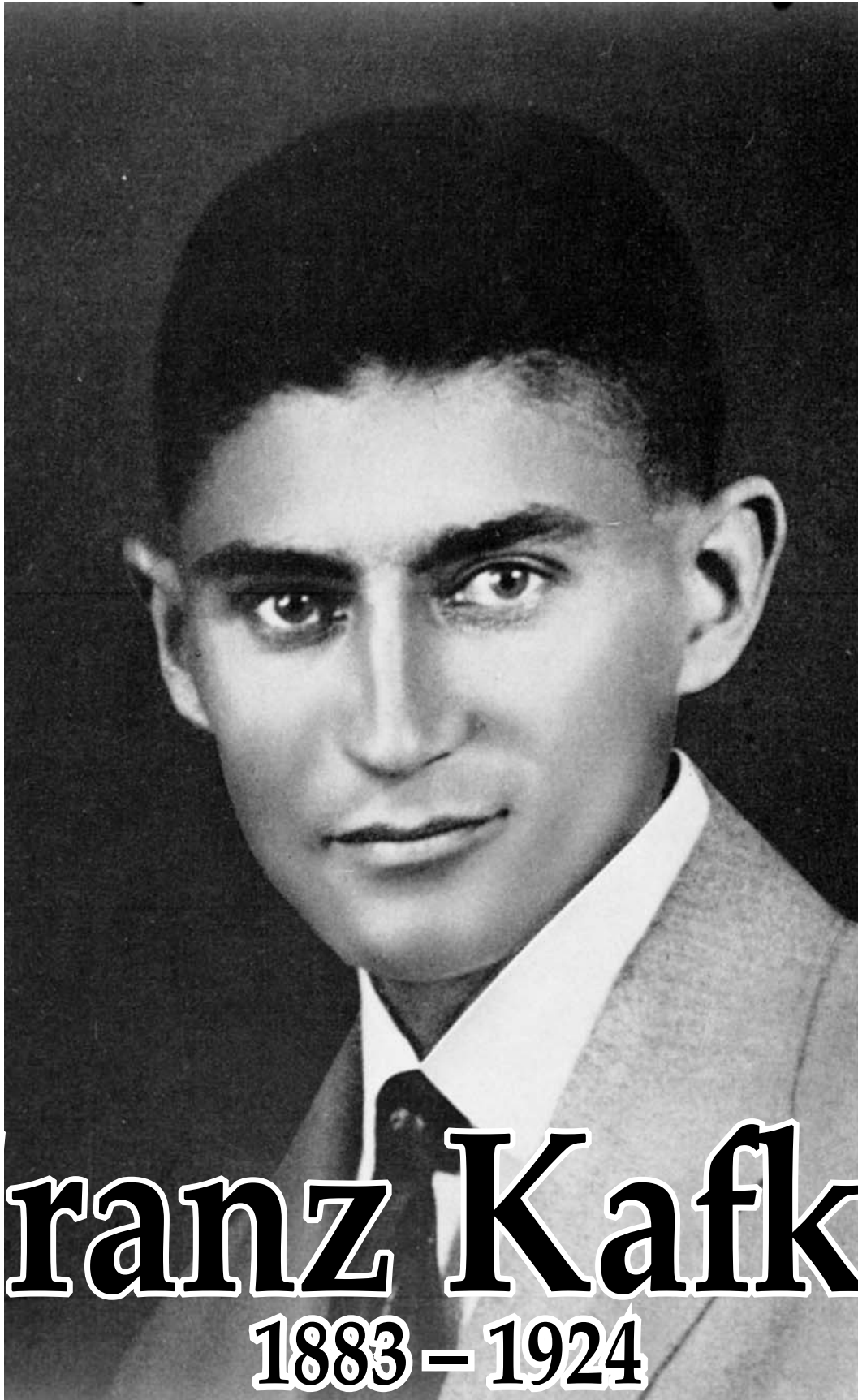

Franz Kafka

1883 – 1924

Franz Kafka

Státní fond kultury ČR

Zuzana a Eugen Brikciusovi
uvádějí pouliční výstavu

FRANZ KAFKA

slovem i obrazem

na kterou poskytly Státní fond kultury České republiky
účelovou dotaci a Městská část Praha 1 grant
a kterou podpořilo Rakouské kulturní fórum v Praze.

Texty vybrala a chronologii života a díla Franze Kafky sestavila Zuzana Brikcius.

Poděkování Jiřímu Slívovi za poskytnuté obrázky.

Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi.

Celou výstavu si můžete prohlédnout na www.hornacek.cz/kafka

FRANZ KAFKA – pražský německý spisovatel

1883

3. července se narodil v Praze Franz Kafka, první dítě Hermanna Kafky /1852–1931/ a jeho ženy Julie, rozené Löwyové /1856–1934/. Židovští rodiče vlastnili obchod s galanterním zbožím. V rodině se mluvilo převážně německy, s personálem česky.

1889–1892

Narodily se Franzovy sestry Gabriela /Elli/, Valerie /Valli/ a Ottilie /Ottla/.

1893–1901

Kafka navštěvuje Staroměstské německé gymnázium končící maturitou.

1901

Začíná studovat na právnické fakultě Pražské německé univerzity.

1902

Setkání s Maxem Brodem. Začátek celoživotního přátelství.

1904

Začíná psát první verzi *Popisu jednoho zápasu*. Setkání s Oskarem Baumem.

1906

Promoce a nástup u Zemského trestního soudu.

1907

Začíná psát první verzi prózy *Svatební přípravy na venkově*. Prázdniny u strýce Siegfrieda Löwyho /bratra matky/ v Třešti. Setkání s Hedwigou Weilerovou. Na podzim začíná pracovat jako pomocná síla v pojišťovně Assicurazioni Generali.

1908

V časopise „Hyperion“ mu vycházejí první krátké prózy s názvem *Rozjímání*. V létě nastupuje u polostátní Dělnické úrazové pojišťovny.

1909

Začíná psát deníky. Setkání s Franzem Werfelem. Cesta do severní Itálie s Maxem Brodem a jeho bratrem Otto Brodem. Výlet na leteckou přehlídku později popsanou v Kafkově textu *Letecký den v Brescii*. Na podzim píše druhou verzi *Popisu jednoho zápasu*.

1910

Cesta s bratry Brodovými do Paříže.

1911

Cesta s Maxem Brodem do Švýcarska, severní Itálie a Paříže. Pobyt v sanatoriu Erlenbach poblíž Curychu. Na podzim se seznamuje s východožidovskou divadelní společností, spřátelí se s hercem Jicchakem Löwym. Se švagrem Karlem Herrmannem zakládá na Žižkově První pražskou azbestovou továrnu.

1912

Pracuje na první verzi románu *Nezvěstný*. Později text zničí. V létě cestuje s Maxem Brodem do Lipska a Výmaru. Setkává se s nakladateli Kurtem Wolffem a Ernstem Rowohltem. Oba ho vybízejí k zaslání rukopisů. Pobyt v sanatoriu Jungborn u Stapelburgu. U Brodů se setkává s Felicí Bauerovou. Začíná jí intenzivně psát. Vzniká *Rozsudek*. Každodenní práce na druhé verzi *Nezvěstného*. V prosinci píše *Proměnu*. Lipský nakladatel Wolf vydává *Rozjímání*.

1913

Setkání s Felicí Bauerovou v Berlíně. V květnu vychází první kapitola *Nezvěstného* s názvem *Topič* v nakladatelství Kurta Wolffa. V červenci vychází *Rozsudek* v sborníku „Arkadia“ /vydavatel Max Brod/. Počátek přátelství se spisovatelem Ernstem Weissem. Na podzim cestuje sám do Vídně, Benátek a Rivy u Lago di Garda. Setkání s Grétou Blochovou.

1914

1. června zasnuby s Felicí Bauerovou. 12. července je ruší. 28. července vyhláší Rakousko-Uhersko válku Srbsku – začátek 1. světové války. V srpnu začíná psát román *Proces*, v říjnu píše *V kárném táboře* a v prosinci fragment *Vesnický učitel*.

1915

Opětovné sblížení s Felicí Bauerovou. V dubnu cestuje do Uher. V červenci pobývá v sanatoriu v Rumburku. V říjnu vychází u Kurta Wolffa *Proměna*.

1916

Proti své vůli je zbaven vojenské povinnosti. První a poslední dovolená s Felicí Bauerovou v Mariánských Lázních. Znovu se rozhodne si Felici vzít. Čte v Mnichově *V kárném táboře* /jeho jediné autorské čtení mimo Prahu/. Ve Zlaté uličce píše povídky a fragmenty /mimo jiné *Venkovského lékaře*, *Při stavbě čínské zdi* a *Na popravišti*/.

1917

Začíná se učit hebrejsky. V září je mu diagnostikována tuberkulóza. Stěhuje se k sestře Ottilii do severočeské Siřemi. Na podzim píše aforistické texty. Koncem prosince se definitivně rozchází s Felicí Bauerovou.

1918

Rozpad Rakousko-uherské monarchie, vznik Československa. Úředním jazykem v Praze /i v Kafkově pojišťovně/ se stává čeština. Kafka onemocní na španělskou chřipku. Odjíždí do Želíz /severně od Prahy/.

1919

Koncem ledna se v Želízech seznamuje s pražskou úřednicí Julií Wohryzkovou. V říjnu vychází *V kárném táboře*. Plánovaná svatba s Julií Wohryzkovou je odřeknuta. V listopadu píše *Dopis otci*, adresát ho však nikdy neobdržel.

1920

Je povýšen do funkce zástupce pojišťovny. V dubnu odjíždí na léčení do italského Merana. Začíná korespondence s Milenou Jesenskou. V květnu vychází *Vesnický učitel* a *Malé povídky*. V červenci tráví s Milenou Jesenskou několik dní ve Vídni. Po návratu do Prahy ruší zasnuby s Julií Wohryzkovou. V prosinci nastupuje osmiměsíční léčení v Matliarech ve Vysokých Tatrách.

1921

Počátek přátelství se studentem medicíny Robertem Klopstockem.

1922

V lednu začíná pracovat na románu *Zámek*. Na jaře vznikají povídky *Umělec v hladovění* a *Výzkumy jednoho psa*.

1923

Z června se zachovaly poslední deníkové záznamy. V červenci odjíždí na čtyři neděle k Baltickému moři, kde se seznamuje s Dorou Diamantovou. V září se stěhují do společného bytu v Berlíně-Steglitz. V době inflace trpí nedostatkem peněz a jídla. Vznikají texty *Doupě* a *Malá žena*. Rapidní zhoršení Kafkova zdravotního stavu.

1924

V březnu se vrací do Prahy. Vzniká povídka *Zpěvačka Josefína aneb Myší národ*. V dubnu odjíždí s Dorou do sanatoria Wienerwald v Dolním Rakousku. Je mu diagnostikována tuberkulóza s hrtanem. Převoz do sanatoria dr. Hugo Hoffmanna v Kierlingu u Klosterneuburgu. Pečují o něj Dora Diamantová a Robert Klopstock. 3. června kolem poledního Franz Kafka umírá. 11. června je pohřben na Novém židovském hřbitově v Praze.

Franz Kafka požádal Maxe Broda, aby po jeho smrti veškerou jeho literární pozůstalost spálil. Brod naštěstí příteli nevyhověl a zachoval dílo, které se stalo neodmyslitelnou součástí světové literatury.

Franz Kafka / Deníky (25. 12. 1911)

Jmenuji se hebrejsky Amšel jako dědeček mé matky z matčiny strany, jehož má matka, které bylo 6 let, když zemřel, chová v paměti jako velice zbožného a učeného muže s dlouhým bílým vousem. Vzpomíná si, jak musela držet mrtvolu za prsty u nohou a přitom prosit za odpuštění všeho, čím se snad na dědečkovi prohřešila. Také se pamatuje na spoustu dědečkových knih, zaplňujících stěny.

Den co den se koupával v řece, i v zimě, to si pak ke koupání vysekával díru do ledu. Matka mé matky umřela předčasně na tyfus. Od té smrti padla na babičku trdomyslnost, odmítala jíst, s nikým nepromluvila, jednou, rok po smrti své dcery, se šla projít a už se nevrátila, její mrtvolu vytáhli z Labe.

Ještě učenější než dědeček byl matčin pradědeček, požíval stejné vážnosti u křesťanů i u Židů, jednou když hořelo, stal se díky jeho zbožnosti zázrak, že oheň přeskočil a ušetřil jeho dům, kdežto okolní domy shořely. Měl 4 syny, jeden přestoupil ke křesťanství a stal se lékařem. Všichni kromě matčina dědečka brzo zemřeli. Ten měl jednoho syna, matka ho znala jako potrhleho strýce Nathana, a jednu dceru, právě matku mé matky.

Max Brod / Franz Kafka – Životopis

Franz Kafka, gymnazista

Franz vychodil německou obecnou školu na Masném trhu, pak německé gymnázium na Staroměstském náměstí. To platí za nejprísnejší v celé Praze. Bylo málo navštěvováno, v prostorných třídách s malým počtem žáků byl každý přirozeně mnohem častěji vyvolán a zkoušen než na jiných, šťastnějších středních školách, kde se více lenošilo. Profesori byli obávaní. I když jsem studoval na gymnáziu v Štěpánské ulici a Kafku v té době ještě neznal, doléhaly ke mně čas od času jinými cestami temné zvěsti.

Franz Kafka, 13 let

AFORISMY

Zahálka je počátkem všech neřestí,
korunou všech ctností.

Max Brod / Franz Kafka – Životopis

Podle matčina sdělení byl Franz slabé, něžné dítě, většinou vážné, které si však tu a tam rádo zaskotačilo – dítě, které hodně četlo a nechtělo cvičit – což odporuje Kafkovu pozdějšímu silnému zájmu o sport a tělesné cvičení.

Franz Kafka

Franz Kafka

Max Brod / Franz Kafka – Životopis

... Nejvíce se mladý Franz zřejmě stýkal se spolužáky. V malé třídě bylo několik chytrých hlav, jak se později ukázalo. Byl zde kromě Kafky: jmenovaný už Hugo Bergmann, později známý jako vynikající filosof, v přítomné době profesor na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě. Na gymnáziu se Kafka

a Bergmann, zdá se, navzájem jaksepatří nepoznali, třebaže se blízce stýkali. Totéž platí o Emilu Utitzovi, později profesoru filosofie v Halle a v Praze, a o Paulu Kischovi, literárním historikovi a redaktoru v Neue Freie Presse. Jen s Oskarem Pollakem došlo k těsnějšímu vztahu, ...

Peter Stephan Jungk / Franz Werfel – Příběh života

Peter Stephan Jungk / Franz Werfel - Příběh života

Trojka Brod, Kafka a Weltsch se v oceňování tlustého gymnazisty Werfela naprosto shodla. Líbily se jim jeho básně, ale především byli okouzleni jeho osobním šarmem. Nabídli mu,

aby s nimi jezdil na pravidelné výlety do okolí Prahy. Putovali – většinou o nedělích – po lesích a koupali se nazí v řekách, přičemž se vysoký a štíhlý Franz Kafka s olivovou pletí vždycky ukázal jako nejsilnější a nejobvážnější plavec.

Max Brod

Felix Weltsch

Franz Werfel

Oskar Pollak

Emil Utitz

Franz Kafka / Dopis rodičům

Zištnost rodičů – ten nejvlastnější rodičovský cit – je bezmezná. I ta největší rodičovská láska je ve výchovném

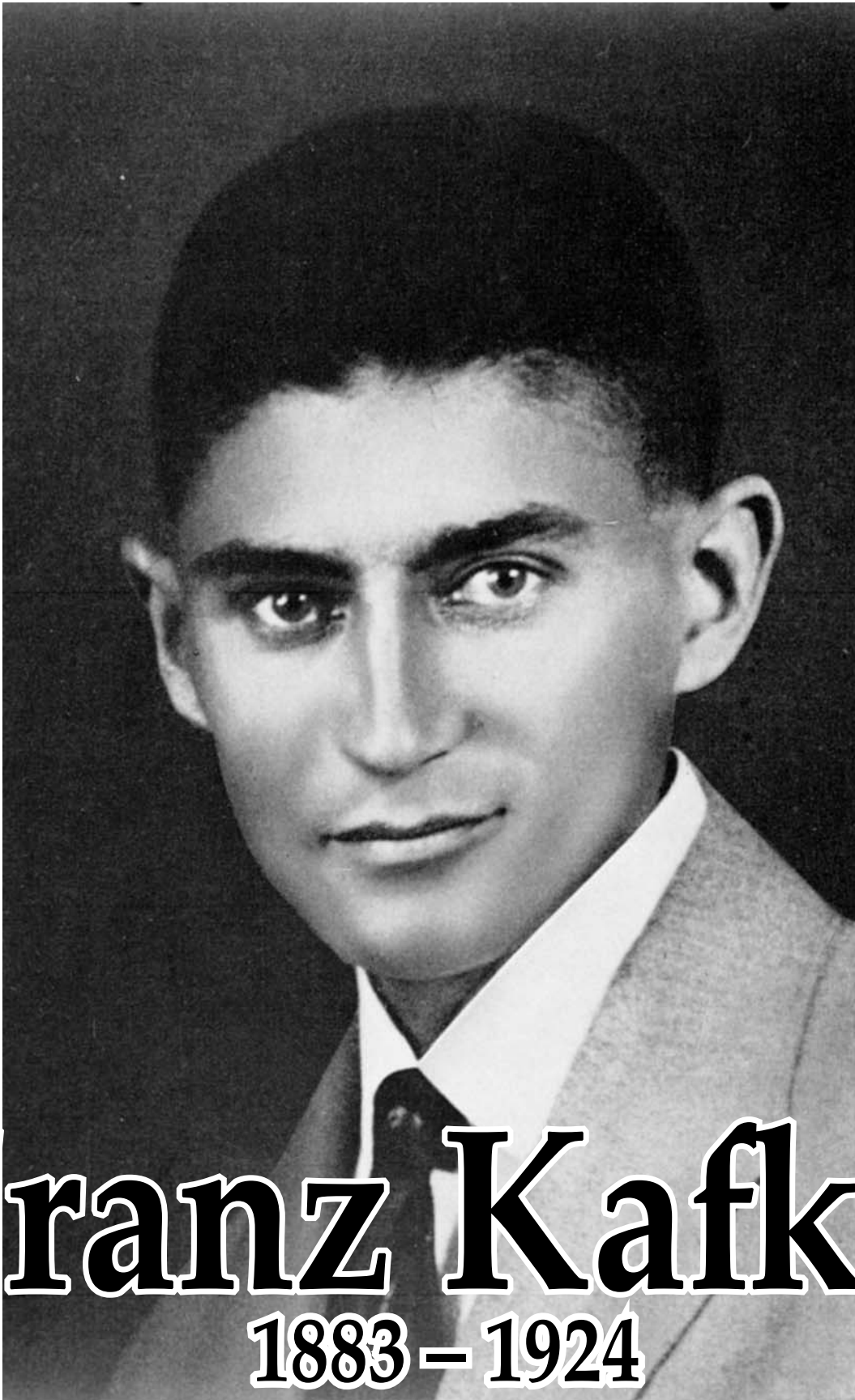
ohledu zištnější než

ta nejnepatrnější láska placeného vychovatele. Jinak to ani není možné. Vždyť rodiče nejsou vůči svým dětem svobodni jako kterýkoli jiný dospělý vůči dítěti, je to přece jen vlastní krev – další velká komplikace: krev obou rodičů. Když „vychovává“ otec (u matky je to obdobné) nachází např. v dítěti věci, které už v sobě nenáviděl a nedokázal přemoci a které tentokrát najisto hodlá přemoci, neboť mu připadá, že má to slabé dítko spíš v moci než sebe sama, a tak v zuřivé zaslepenosti zasáhne do vznikajícího člověka nečekaje na vývoj – anebo zase s hrůzou zjistí, že něco, co považuje za svou význačnou vlastnost a co proto (proto!) nesmí v rodině (v rodině!) nadále chybět, dítěti chybí, i začne to do něho vtloukat, což se mu také podaří, avšak zároveň nepodaří, neboť při tom roztlučé dítě ... vidí v dítěti jen to, co miluje, přilne k tomu, co miluje, sníží se k svému otroku, samou láskou ho sežere.

To jsou dva výchovné prostředky rodičů pocházející ze zištnosti: tyranství a otroctví všech stupňů, přičemž se tyranství může projevovat velice něžně („Musíš mi věřit, jsem přece tvá matka“) a zotročování velice hrdě („Jsi můj syn, proto z tebe učiním svého zachránce“), ale jsou to dva strašlivé výchovné prostředky, dva protivýchovné prostředky, vhodné leda k tomu, aby zadupaly dítě zpátky do půdy, z níž vzešlo.

Rodiče Franze Kafky – Hermann Kafka
a Julie, rozená Löwyová

Franz Kafka

1883 – 1924

Franz Kafka

Státní fond kultury ČR

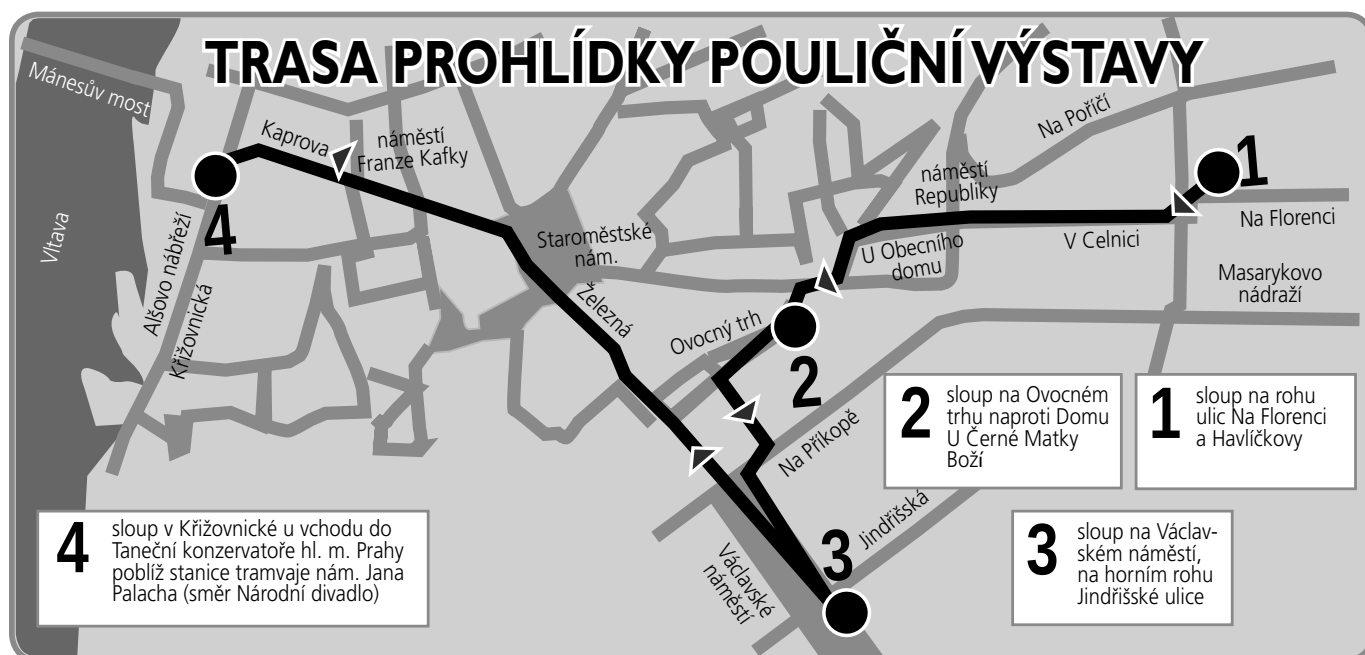

Zuzana a Eugen Brikciusovi
uvádějí pouliční výstavu

FRANZ KAFKA

slovem i obrazem

na kterou poskytly Státní fond kultury České republiky
účelovou dotaci a Městská část Praha 1 grant
a kterou podpořilo Rakouské kulturní fórum v Praze.

Texty vybrala a chronologii života a díla Franze Kafky sestavila Zuzana Brikcius.
Poděkování Jiřímu Slívovi za poskytnuté obrázky.
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi.
Celou výstavu si můžete prohlédnout na www.hornacek.cz/kafka

FRANZ KAFKA – pražský německý spisovatel

1883

3. července se narodil v Praze Franz Kafka, první dítě Hermanna Kafky /1852–1931/ a jeho ženy Julie, rozené Löwyové /1856–1934/. Židovští rodiče vlastnili obchod s galanterním zbožím. V rodině se mluvilo převážně německy, s personálem česky.

1889–1892

Narodily se Franzovy sestry Gabriela /Elli/, Valerie /Valli/ a Ottilie /Ottla/.

1893–1901

Kafka navštěvuje Staroměstské německé gymnázium končící maturitou.

1901

Začíná studovat na právnické fakultě Pražské německé univerzity.

1902

Setkání s Maxem Brodem. Začátek celoživotního přátelství.

1904

Začíná psát první verzi *Popisu jednoho zápasu*. Setkání s Oskarem Baumem.

1906

Promoce a nástup u Zemského trestního soudu.

1907

Začíná psát první verzi prózy *Svatební přípravy na venkově*. Prázdniny u strýce Siegfrieda Löwyho /bratra matky/ v Třešti. Setkání s Hedwigou Weilerovou. Na podzim začíná pracovat jako pomocná síla v pojišťovně Assicurazioni Generali.

1908

V časopise „Hyperion“ mu vycházejí první krátké prózy s názvem *Rozjímání*. V létě nastupuje u polostátní Dělnické úrazové pojišťovny.

1909

Začíná psát deníky. Setkání s Franzem Werfelem. Cesta do severní Itálie s Maxem Brodem a jeho bratrem Otto Brodem. Výlet na leteckou přehlídku později popsanou v Kafkově textu *Letecký den v Brescii*. Na podzim píše druhou verzi *Popisu jednoho zápasu*.

1910

Cesta s bratry Brodovými do Paříže.

1911

Cesta s Maxem Brodem do Švýcarska, severní Itálie a Paříže. Pobyt v sanatoriu Erlenbach poblíž Curychu. Na podzim se seznamuje s východožidovskou divadelní společností, spřátelí se s hercem Jicchakem Löwym. Se švagrem Karlem Herrmannem zakládá na Žižkově První pražskou azbestovou továrnu.

1912

Pracuje na první verzi románu *Nezvěstný*. Později text zničí. V létě cestuje s Maxem Brodem do Lipska a Výmaru. Setkává se s nakladateli Kurtem Wolffem a Ernstem Rowohlttem. Oba ho vybízejí k zaslání rukopisů. Pobyt v sanatoriu Jungborn u Stapelburgu. U Brodů se setkává s Felicí Bauerovou. Začíná jí intenzivně psát. Vzniká *Rozsudek*. Každodenní práce na druhé verzi *Nezvěstného*. V prosinci píše *Proměnu*. Lipský nakladatel Wolf vydává *Rozjímání*.

1913

Setkání s Felicí Bauerovou v Berlíně. V květnu vychází první kapitola *Nezvěstného* s názvem *Topič* v nakladatelství Kurta Wolffa. V červenci vychází *Rozsudek* v sborníku „Arkadia“ /vydavatel Max Brod/. Počátek přátelství se spisovatelem Ernstem Weissem. Na podzim cestuje sám do Vídně, Benátek a Rivy u Lago di Garda. Setkání s Grétou Blochovou.

1914

1. června zasnuby s Felicí Bauerovou. 12. července je ruší. 28. července vyhláší Rakousko-Uhersko válku Srbsku – začátek 1. světové války. V srpnu začíná psát román *Proces*, v říjnu píše *V kárném táboře* a v prosinci fragment *Vesnický učitel*.

1915

Opětovné sblížení s Felicí Bauerovou. V dubnu cestuje do Uher. V červenci pobývá v sanatoriu v Rumburku. V říjnu vychází u Kurta Wolffa *Proměna*.

1916

Proti své vůli je zbaven vojenské povinnosti. První a poslední dovolená s Felicí Bauerovou v Mariánských Lázních. Znovu se rozhodne si Felici vzít. Čte v Mnichově *V kárném táboře* /jeho jediné autorské čtení mimo Prahu/. Ve Zlaté uličce píše povídky a fragmenty /mimo jiné *Venkovského lékaře*, *Při stavbě čínské zdi* a *Na popravišti*/.

1917

Začíná se učit hebrejsky. V září je mu diagnostikována tuberkulóza. Stěhuje se k sestře Ottilii do severočeské Siřemi. Na podzim píše aforistické texty. Koncem prosince se definitivně rozchází s Felicí Bauerovou.

1918

Rozpad Rakousko-uherské monarchie, vznik Československa. Úředním jazykem v Praze /i v Kafkově pojišťovně/ se stává čeština. Kafka onemocní na španělskou chřipku. Odjíždí do Želíz /severně od Prahy/.

1919

Koncem ledna se v Želízech seznamuje s pražskou úřednicí Julií Wohryzkovou. V říjnu vychází *V kárném táboře*. Plánovaná svatba s Julií Wohryzkovou je odřeknuta. V listopadu píše *Dopis otci*, adresát ho však nikdy neobdržel.

1920

Je povýšen do funkce zástupce pojišťovny. V dubnu odjíždí na léčení do italského Merana. Začíná korespondence s Milenou Jesenskou. V květnu vychází *Vesnický učitel* a *Malé povídky*. V červenci tráví s Milenou Jesenskou několik dní ve Vídni. Po návratu do Prahy ruší zasnuby s Julií Wohryzkovou. V prosinci nastupuje osmiměsíční léčení v Matliarech ve Vysokých Tatrách.

1921

Počátek přátelství se studentem medicíny Robertem Klopstockem.

1922

V lednu začíná pracovat na románu *Zámek*. Na jaře vznikají povídky *Umělec v hladovění* a *Výzkumy jednoho psa*.

1923

Z června se zachovaly poslední deníkové záznamy. V červenci odjíždí na čtyři neděle k Baltickému moři, kde se seznamuje s Dorou Diamantovou. V září se stěhují do společného bytu v Berlíně-Steglitz. V době inflace trpí nedostatkem peněz a jídla. Vznikají texty *Doupě* a *Malá žena*. Rapidní zhoršení Kafkova zdravotního stavu.

1924

V březnu se vrací do Prahy. Vzniká povídka *Zpěvačka Josefína aneb Myší národ*. V dubnu odjíždí s Dorou do sanatoria Wienerwald v Dolním Rakousku. Je mu diagnostikována tuberkulóza hrtanu. Převoz do sanatoria dr. Hugo Hoffmanna v Kierlingu u Klosterneuburgu. Pečují o něj Dora Diamantová a Robert Klopstock. 3. června kolem poledního Franz Kafka umírá. 11. června je pohřben na Novém židovském hřbitově v Praze.

Franz Kafka požádal Maxe Broda, aby po jeho smrti veškerou jeho literární pozůstalost spálil. Brod naštěstí příteli nevyhověl a zachoval dílo, které se stalo neodmyslitelnou součástí světové literatury.

Přítelkyně Hedwig Weilerová, léto 1907

Franz Kafka / Korespondence

(15. 3. 1906)

Milý Maxi,
měl jsem Ti vlastně napsat ještě během své zkoušky, neboť je jisté, že jsi mi zachránil tři měsíce života, abych je užil jinak než kučení finanční vědě. Jenty lístečky mě zachránily, protože jejich zásluhou jsem zazářil u W. jako jeho vlastní zrcadlový obraz dokonce se zajímavým rakouským

zabarvením, a přestože se nevymanil z celé té spousty toho, co v posledním půl roce namluvil, kdežto já měl v paměti jen Tvoje maličké lístečky, došli jsme přece jen k nejkrásnější shodě. Ale také u ostatních to bylo velmi veselé, i když ne bohaté vědomostmi. Mnoho pozdravů. P. se vedlo velmi dobře.

Max Brod / Franz Kafka – Životopis

Jicchak Loewy

Býval jsem často hostem na představeních v kavárně Savoy, dost jsem tam poznal židovský národní svéráz – ale Franz poté, co jsem ho tam poprvé přivedl, s tímto prostředím dočista splynul. Byla to táž nesmírná a tvořivě plodná vytrvalost, s níž dělal všechno ostatní. Zvláštní ostýchavá láska a úcta ho poutala k jedné z hereček, která o tom asi vůbec nevěděla. S hercem Löwem jednal jako s přítelem, často ho zval k sobě do bytu (k nesmírné zlosti otcově, kterému se žádní Franzovi přátelé nezamlouvali), nechal si vyprávět o celém životě, prostředí a vývoji toho vášnivého člověka, hluboko pronikl do obyčejů i do duchovní krize polsko-ruského židovstva. Jeho Deníky fixují to, co od Löwyho přijal; Kafku to takto přivedlo i ke studiu židovských dějin (Graetze) a dějin literatury psané v jidiš (podle francouzského vydání Pinesovy knihy) - ...

Franz Kafka / Deníky (30. 8. 1912)

Minulou sobotu recitoval Werfel v Arcu „Písně života“ a „Oběť“. Netvor! Ale hleděl jsem mu do očí a poutal jeho pohled celý večer.

Jak rozháraný a povznesený jsem byl poté, co jsem si poslechl Werfela! Jak jsem potom přímo divoce a naprosto bezvadně vpadl do společnosti u Löwyových.

Franz Kafka / Deníky (10. 12. 1911)

Musím jít navštívit sestru a jejího chlapečka. Když se předevčírem matka v 1 hodinu v noci vrátila od sestry se zprávou, že se jí narodil chlapec, vydal se otec v noční košili na pochod po bytě,

zotvíral všechny pokoje, probudil mne, služebnou i sestry a zvěstoval to narození tak, jako by se dítě nejenom narodilo, ale jako by už také vedlo počestný život a mělo po pohřbu.

Sestry Franze Kafky - Valli, Elli a Otlla

„Láska mezi bratrem a sestrou – opakování lásky mezi matkou a otcem.“

Franz Kafka / Deníky (15. 9. 1912)

Josefov 1912

**Zasnoubení
mé sestry Valli
Z hlubin
umdlenosti
stoupáme
zas posílení
Temní páni
co čekají
až se děti
vyčerpají**

Franz Kafka / Deníky (19. 6. 1910)

Kolik dní zas němě uplynulo: dnes je 29. květen. Nedovedu se ani odhodlat, abych vzal každý den do ruky tohle držátko, tenhle kousek dřeva. Myslím si už, že nedovedu.

Vesluji, jezdím na koni, plavu, ležím na slunci. Proto jsou lýt-

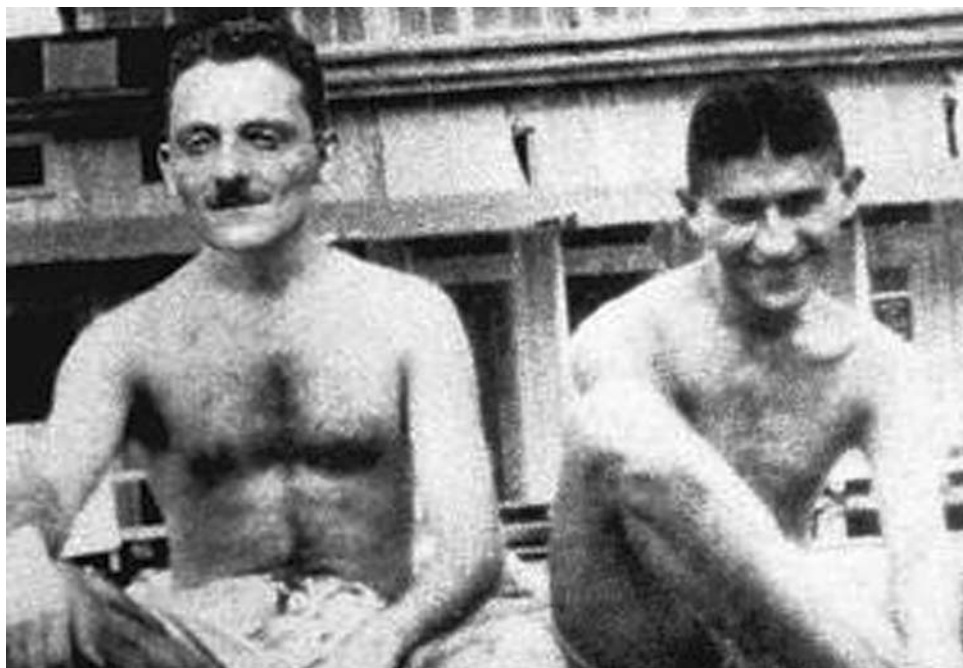
ka dobrá, stehna obstojná, břicho ještě ujde, ale už prsa jsou velice chabá, a když mi hlava v týle ...

Neděle, 19. června 1910, spal jsem, probudil se, spal, probudil se, bídny život ...

Franz Kafka / Deníky (17. 1. 1911)

Max mi přečetl první dějství „Rozloučení s mládím“. Jak bych mohl, tak jak na tom dnes jsem, tomuhle stačit; rok bych musel hledat, než bych v sobě našel pravý cit, a to mám mít

jaksi právo vysedávat proti tak velkému dílu pozdě večer na své židli v kavárně, sužován zatoulanými větry svého přese všecko špatného trávení.

Max Brod
a Franz
Kafka
na
plovárně

Franz Kafka / Deníky (8. 2. 1912)

Držet se odedneška deníku! Pravidelně psát! Neopustit sám sebe! I když nepříjde vykoupení, přece ho chci být každým okamžikem hoden. Dnešní večer jsem v naprosté lhostejnosti strávil

u rodinného stolu, pravou ruku na opěradle židle mé sestry, hrající vedle mne karty, levou ochable položenou v klíně. Chvílemi jsem se snažil uvědomovat si své neštěstí, příliš se mi to nedařilo.

AFORISMY

Věčné mládí je nemožné; i kdyby mu nic nestálo v cestě, znemožnilo by je sebepozorování.

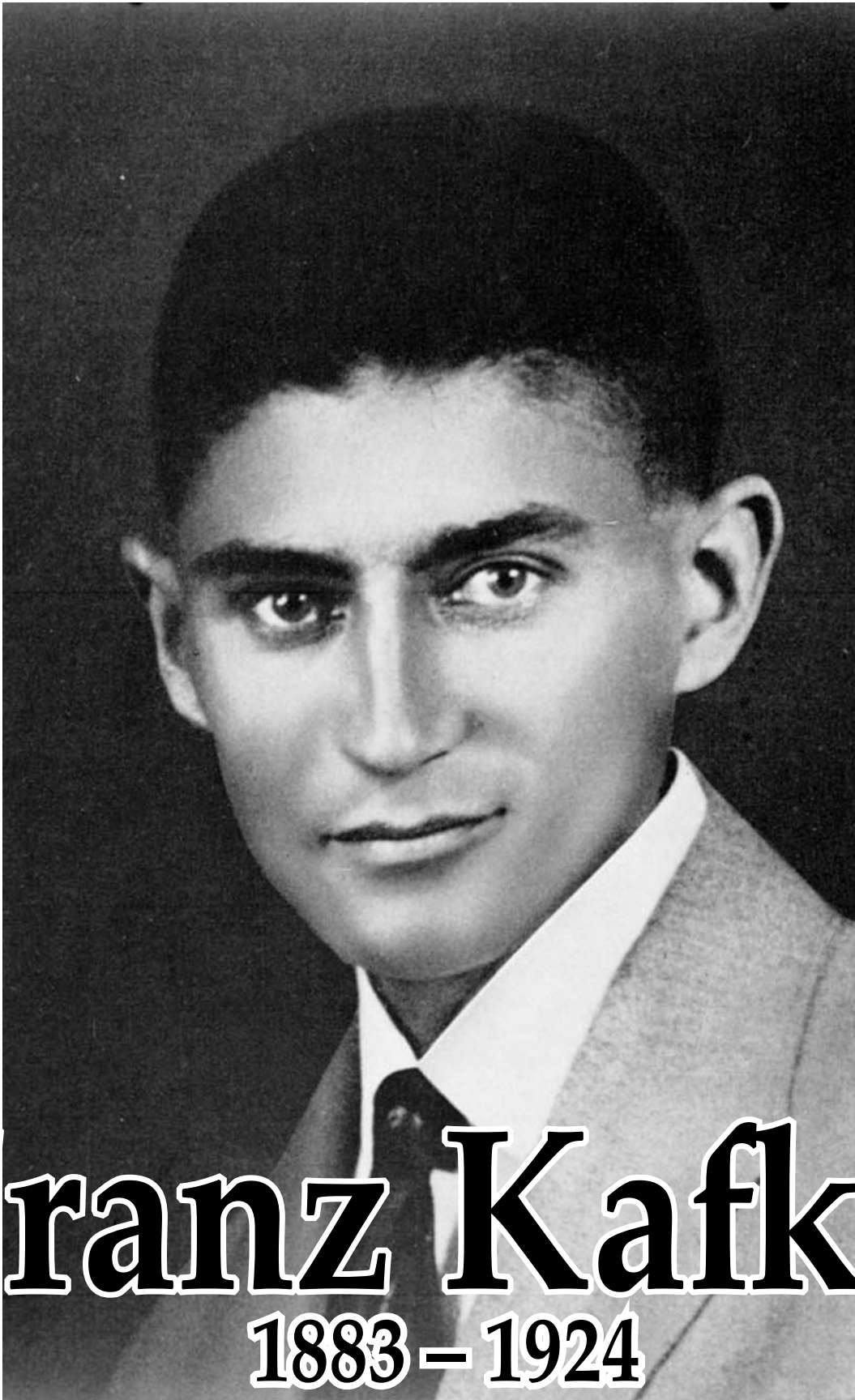

Franz Kafka / Deníky (20. 8. 1912)

Felice Bauerová

Sl. Felice Bauerová. Když jsem 13. 8. přišel k Brodovi, seděla u stolu, a přesto mi připadala jako služka. Nebyl jsem ani zvědav, kdo to je, ale hned jsem se s její přítomností vyrovnal. Kostnatá prázdná tvář, která svou prázdnotu neskrývala. Odhalený krk. Halenka s ohrnutým límcem. Vypadala oblečena zcela po domácku, ačkoli to tak vůbec nebylo, jak se později ukázalo. (Trochu se ji odcizuji tím, že se jí tak nešetrně přibližuji. Ovšem v jakém stavu jsem teď já, odcizený vůbec všemu, co je dobré, a navíc tomu ani nevěřím. Jestliže mě dnes u Maxe příliš nerozptýlí literární zvěsti, pokusím se ještě napsat příběh o Blenkeltovi. Nemusí být dlouhý, ale zasáhnout mě musí.) Nos jakoby přeražený. Světlé, poněkud nepoddajné vlasy bez půvabu, silná brada. Když jsem si sedal, poprvé jsem se na ni podíval pozorněji, když jsem seděl, byl můj ortel už nezvratný.

Franz Kafka

1883 – 1924

Franz Kafka

Státní fond kultury ČR

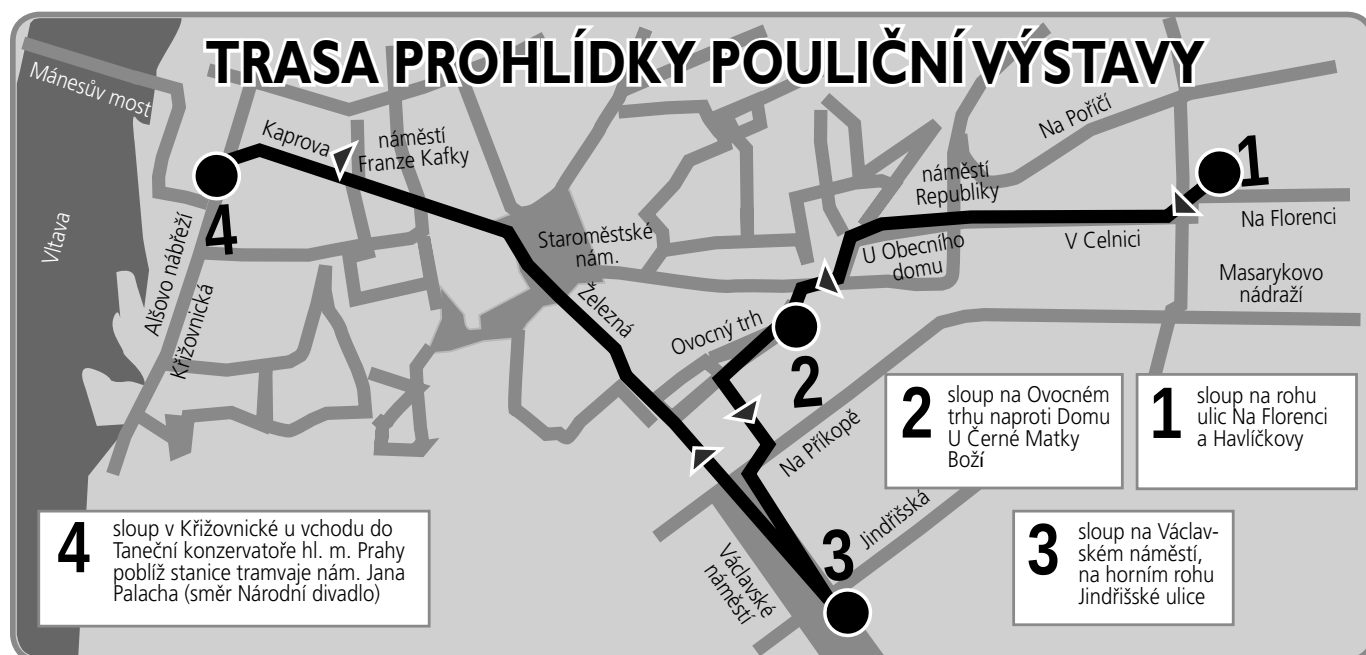

Zuzana a Eugen Brikciusovi
uvádějí pouliční výstavu

FRANZ KAFKA

slovem i obrazem

na kterou poskytly Státní fond kultury České republiky
účelovou dotaci a Městská část Praha 1 grant
a kterou podpořilo Rakouské kulturní fórum v Praze.

Texty vybrala a chronologii života a díla Franze Kafky sestavila Zuzana Brikcius.
Poděkování Jiřímu Slívovi za poskytnuté obrázky.
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi.
Celou výstavu si můžete prohlédnout na www.hornacek.cz/kafka

FRANZ KAFKA – pražský německý spisovatel

1883

3. července se narodil v Praze Franz Kafka, první dítě Hermanna Kafky /1852–1931/ a jeho ženy Julie, rozené Löwyové /1856–1934/. Židovští rodiče vlastnili obchod s galanterním zbožím. V rodině se mluvilo převážně německy, s personálem česky.

1889–1892

Narodily se Franzovy sestry Gabriela /Elli/, Valerie /Valli/ a Ottilie /Ottla/.

1893–1901

Kafka navštěvuje Staroměstské německé gymnázium končící maturitou.

1901

Začíná studovat na právnické fakultě Pražské německé univerzity.

1902

Setkání s Maxem Brodem. Začátek celoživotního přátelství.

1904

Začíná psát první verzi *Popisu jednoho zápasu*. Setkání s Oskarem Baumem.

1906

Promoce a nástup u Zemského trestního soudu.

1907

Začíná psát první verzi prózy *Svatební přípravy na venkově*. Prázdniny u strýce Siegfrieda Löwyho /bratra matky/ v Třešti. Setkání s Hedwigou Weilerovou. Na podzim začíná pracovat jako pomocná síla v pojišťovně Assicurazioni Generali.

1908

V časopise „Hyperion“ mu vycházejí první krátké prózy s názvem *Rozjímání*. V létě nastupuje u polostátní Dělnické úrazové pojišťovny.

1909

Začíná psát deníky. Setkání s Franzem Werfelem. Cesta do severní Itálie s Maxem Brodem a jeho bratrem Otto Brodem. Výlet na leteckou přehlídku později popsanou v Kafkově textu *Letecký den v Brescii*. Na podzim píše druhou verzi *Popisu jednoho zápasu*.

1910

Cesta s bratry Brodovými do Paříže.

1911

Cesta s Maxem Brodem do Švýcarska, severní Itálie a Paříže. Pobyt v sanatoriu Erlenbach poblíž Curychu. Na podzim se seznamuje s východožidovskou divadelní společností, spřátelí se s hercem Jicchakem Löwym. Se švagrem Karlem Herrmannem zakládá na Žižkově První pražskou azbestovou továrnu.

1912

Pracuje na první verzi románu *Nezvěstný*. Později text zničí. V létě cestuje s Maxem Brodem do Lipska a Výmaru. Setkává se s nakladateli Kurtem Wolffem a Ernstem Rowohltem. Oba ho vybízejí k zaslání rukopisů. Pobyt v sanatoriu Jungborn u Stapelburgu. U Brodů se setkává s Felicí Bauerovou. Začíná jí intenzivně psát. Vzniká *Rozsudek*. Každodenní práce na druhé verzi *Nezvěstného*. V prosinci píše *Proměnu*. Lipský nakladatel Wolf vydává *Rozjímání*.

1913

Setkání s Felicí Bauerovou v Berlíně. V květnu vychází první kapitola *Nezvěstného* s názvem *Topič* v nakladatelství Kurta Wolffa. V červenci vychází *Rozsudek* v sborníku „Arkadia“ /vydavatel Max Brod/. Počátek přátelství se spisovatelem Ernstem Weissem. Na podzim cestuje sám do Vídně, Benátek a Rivy u Lago di Garda. Setkání s Grétou Blochovou.

1914

1. června zasnuby s Felicí Bauerovou. 12. července je ruší. 28. července vyhláší Rakousko-Uhersko válku Srbsku – začátek 1. světové války. V srpnu začíná psát román *Proces*, v říjnu píše *V kárném táboře* a v prosinci fragment *Vesnický učitel*.

1915

Opětovné sblížení s Felicí Bauerovou. V dubnu cestuje do Uher. V červenci pobývá v sanatoriu v Rumburku. V říjnu vychází u Kurta Wolffa *Proměna*.

1916

Proti své vůli je zbaven vojenské povinnosti. První a poslední dovolená s Felicí Bauerovou v Mariánských Lázních. Znovu se rozhodne si Felici vzít. Čte v Mnichově *V kárném táboře* /jeho jediné autorské čtení mimo Prahu/. Ve Zlaté uličce píše povídky a fragmenty /mimo jiné *Venkovského lékaře*, *Při stavbě čínské zdi* a *Na popravišti*/.

1917

Začíná se učit hebrejsky. V září je mu diagnostikována tuberkulóza. Stěhuje se k sestře Ottle do severočeské Siřemi. Na podzim píše aforistické texty. Koncem prosince se definitivně rozchází s Felicí Bauerovou.

1918

Rozpad Rakousko-uherské monarchie, vznik Československa. Úředním jazykem v Praze /i v Kafkově pojišťovně/ se stává čeština. Kafka onemocní na španělskou chřipku. Odjíždí do Želíz /severně od Prahy/.

1919

Koncem ledna se v Želízech seznamuje s pražskou úřednicí Julií Wohryzkovou. V říjnu vychází *V kárném táboře*. Plánovaná svatba s Julií Wohryzkovou je odřeknuta. V listopadu píše *Dopis otci*, adresát ho však nikdy neobdržel.

1920

Je povýšen do funkce zástupce pojišťovny. V dubnu odjíždí na léčení do italského Merana. Začíná korespondence s Milenou Jesenskou. V květnu vychází *Vesnický učitel* a *Malé povídky*. V červenci tráví s Milenou Jesenskou několik dní ve Vídni. Po návratu do Prahy ruší zasnuby s Julií Wohryzkovou. V prosinci nastupuje osmiměsíční léčení v Matliarech ve Vysokých Tatrách.

1921

Počátek přátelství se studentem medicíny Robertem Klopstockem.

1922

V lednu začíná pracovat na románu *Zámek*. Na jaře vznikají povídky *Umělec v hladovění* a *Výzkumy jednoho psa*.

1923

Z června se zachovaly poslední deníkové záznamy. V červenci odjíždí na čtyři neděle k Baltickému moři, kde se seznamuje s Dorou Diamantovou. V září se stěhují do společného bytu v Berlíně-Steglitz. V době inflace trpí nedostatkem peněz a jídla. Vznikají texty *Doupě* a *Malá žena*. Rapidní zhoršení Kafkova zdravotního stavu.

1924

V březnu se vrací do Prahy. Vzniká povídka *Zpěvačka Josefína aneb Myší národ*. V dubnu odjíždí s Dorou do sanatoria Wienerwald v Dolním Rakousku. Je mu diagnostikována tuberkulóza hrtanu. Převoz do sanatoria dr. Hugo Hoffmanna v Kierlingu u Klosterneuburgu. Pečují o něj Dora Diamantová a Robert Klopstock. 3. června kolem poledního Franz Kafka umírá. 11. června je pohřben na Novém židovském hřbitově v Praze.

Franz Kafka požádal Maxe Broda, aby po jeho smrti veškerou jeho literární pozůstalost spálil. Brod naštěstí příteli nevyhověl a zachoval dílo, které se stalo neodmyslitelnou součástí světové literatury.

AFORISMY

Ne každý může pravdu vidět, ale každý jí může být.

Franz Kafka / Deníky (17. 11. 1921)

Nezávidím jednotlivému manželskému páru, závidím jen všem manželským párům dohromady, a i když závidím jen jednomu manželskému páru, závidím vlastně celé manželské štěstí v jeho nekonečné mnohotvárnosti; vprostřed štěstí jednoho jediného manželství bych si i za těch nejpriznivějších okolností nejspíš zoufal.

Franz Kafka s Hansi Julií Szokollovou, servírkou, do níž byl zamilován, r. 1906

Franz Kafka a Felice Bauerová krátce po druhém zasnoubení v r. 1917

AFORISMY

Jistým bodem počínaje není již návratu. Toho bodu je třeba dosáhnout.

Franz Kafka / Deníky (10. 4. 1922)

Jako chlapec jsem byl (a byl bych velmi dlouho zůstal, kdybych do sexuálních věcí nebyl zavlečen násilím) ve vztahu k sexuálním záležitostem tak nevinný a nevzrušený jako dnes například vůči teorii relativity. Nápadné mi byly jen maličkosti (ale i ty teprve po důkladném poučení), třeba, že právě ty ženy, které se mi na ulici zdály nejkrásnější a nejkrásněji oblečené, měly být špatné.

Franz Kafka / Korespondence (červenec 1909)

Záhloví: Úrazová pojišťovna dělnická pro království České v Praze

Můj milý Maxi – rychle, protože jsem tak ospalý. Jsem ospalý! Nevím, co jsem chvíli předtím dělal a co budu dělat později a vůbec nevím, co udělám právě teď. Už čtvrt hodiny rozplétám uzel jednoho okresního hejtmanství a hned nato odklízím v náhlé duchapřítomnosti spis, který jsem dlouho hledal, který potřebuji a který jsem ještě neměl v ruce. A na židli leží taková hromada restů, že nemohu ani natolik otevřít oči, abych ji přehlédl jediným pohledem.

Ale Tvoje Dobřichovice. To je doopravdy úplně nové. Co se Ti z toho výchozího pocitu může ještě povést! Jen první odstavec je snad přinejmenším v přítomnosti poněkud neuskutečný.

Kresby Franz Kafky

„Všechno tu příjemně voní atd.“, zde míříš do nějaké hloubky příběhu, který se ještě neuskutečnil. „Ticho z širé krajiny – atd.“ to přátelé v příběhu myslím neříkali. Ani kdyby je roztrhnul, neříkali to. „Vily této noci“.

Ale pak je všechno dobré a opravdu se nahlíží dovnitř, jako by noc právě vznikala. Nejlepší se mi líbilo „Hledal ještě kamínek, ale nenašel ho. Spěchali jsme atd.“ Román, který jsem Ti dal, je mé prokletí, jak vidím; co si mám počít. Pokud několik listů chybí, což jsem

ovšem věděl, je přece všechno v pořádku a je to působivější, než kdybych ho byl roztrhal. Buď přece rozumný. Ta slečna není žádný důkaz. Dokud cítí Tvou paži na bocích, zádech nebo na šíji, bude se jí v tom žáru podle okolností šmahem líbit všechno nebo vůbec nic. Jaký to má význam oproti ohnisku románu, mně moc dobře známému, které ve zvlášť nešťastných hodinách ještě kdesi v sobě cítím. A teď už dost o tom, v tom jsme zajedno. Vidím, že bych chtěl psát pořád dál, jen abych nemusel pracovat. To bych přece neměl.

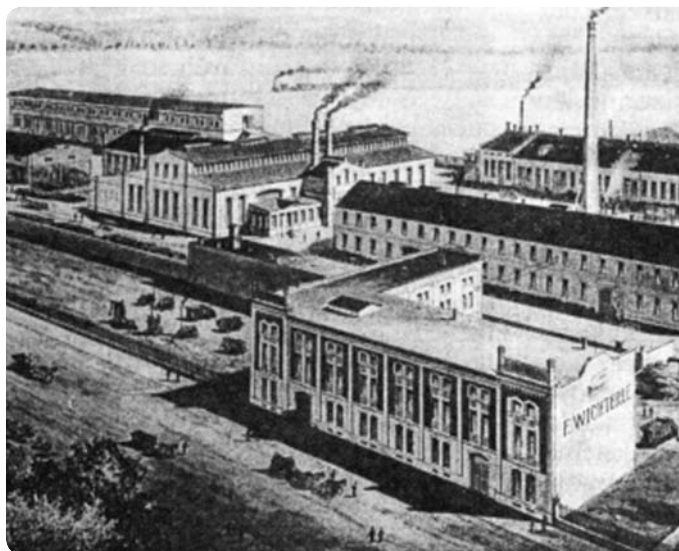
Franz

Klaus Wagenbach / Kafkovy továrny

V březnu 1917 seděl úředník pojišťovny Franz Kafka v jednom středověkém domečku na pražském hradě a psal povídku s titulem Při stavbě čínské zdi. Píšímu bylo 33 let, byl již deset let zaměstnán v pojišťovnictví a mezi tím se stal místotajemníkem Dělnické úrazové pojišťovny pro České království v Praze. Byl svobodný, jediný syn vážené židovské obchodnické rodiny, měl tři mladší sestry. Nejmladší Ottla, jeho nejoblíbenější sestra, domeček najala a přenechala bratrovi k psaní, v noci, po skončení práce v kanceláři.

Vůči podmínkám na stavbách, v strojírenských či textilních továrnách byla Dělnická úrazová

pojišťovna se svými 230 zaměstnanci takřka bezmocná: měla proti sobě 200 000 průmyslových a živnostenských podniků. Také částky odškodného byly politováníhodné, dosahovaly v průměru 1000 korun, čili výše ročního platu. Bylo to skutečné „nemajetné dělnictvo“, jak zní nadpis nad jedním sociálně utopickým modelem, který Kafka načrtl do osmerkového sešitu: „Život dělníků jako záležitost svědomí a víry v bližního“. A Maxi Brodovi jednou napsal o zraněných dělnících, kteří přicházeli do pražské pojišťovny: „Jak jsou ti lidé skromní, přicházejí k nám prosit. Místo aby vzali pojišťovnu útokem a udělali z ní kůlničku na dříví, přicházejí prosit.“

Franz Kafka navštěvoval továrny

Max Brod:
Kafkův základní rys – soucit s lidstvem,
které tak těžko koná to, co je správné.

Margarete Buberová – Neumannová / Kafkova přítelkyně Milena

Láska mezi Kafkou a Milenou začala v roce 1920 v Meranu. O vášnivosti jejich vztahu i o jejich tragické složitosti svědčí zachované Kafkovy dopisy. Když jsem je s bušícím srdcem četla, zaplavily mě vzpomínky na Milenu. Všechno, co se v nich slovy milujícího básníka o ní říká, je jedinečné. Tak, jak ji viděl, taková byla: milenka. Láska pro ni znamenala to jediné, co vytváří skutečný život. Síla jejich citů jí dala schopnost

nejvyšší emoční, tělesné a duchovní odevzdanosti. Nebyla plachá ani se nestyděla projevit intenzivní cit. Láska pro ni byla něčím jasným a samozřejmým. Neuchylovala se nikdy k žádným ženským podfukům, hříčky a koketérie jí byly cizí. Jako milenka měla nevídaný dar vytušit pocity druhého a ještě po několika dnech mu mohla popsat všechny pocity, které s ní prožil a které z něj vyzařovaly, v přesné posloupnosti. „O nikom nic nevíš, dokud ho nemiluješ,“ řekla mi jednou.

Několik málo Mileniných písemných projevů o Kafkovi, které se zachovaly, svědčí o tom, že si hluboce uvědomovala jak jeho genialitu, tak i tragičnost jeho choroby.

Zaplavovala svého milého dopisy a telegramy a čím víc se zdráhal, tím naléhavěji vyžadovala jeho přítomnost a domáhala se, aby za ní přijel. Strávili spolu čtyři šťastné dny. „Ve Vídni právě kvetly kaštiny,“ vyprávěla mi.

Milena Jesenská

Franz Kafka / Dopisy Mileně

(15. 7. 1920, Praha)

A jinak si kvůli mně vůbec nedělej starosti, Mileno, to by ještě scházelo, aby sis dělala starosti kvůli mně. Kdyby nebylo „úzkosti“, která mě už několik dní svírá a na kterou jsem Ti dnes ráno napsal stížnost, byl bych skoro úplně zdrav.

Jak to ostatně, žes tehdy v lese řekla, že ani Ty sis to nepředstavovala jinak? Bylo to nahoře v lese, druhý den. Rozlišuji ty dny přesně, první den byl nejistý, druhý byl až příliš jistý, třetí byl kající, čtvrtý byl dobrý. Paní Kohlerové posílám hned, tak jak je mám právě u sebe, 100 českých K a v 50 K bankovkách a 100 rak. korun. Kdybys pro příště věděla, jak peníze poukázat jinak než v doporučeném dopise, bylo by to lepší. Je např. možné poukázat peníze

i telegraficky na poste restante, ovšem nikoli na krycí jméno.

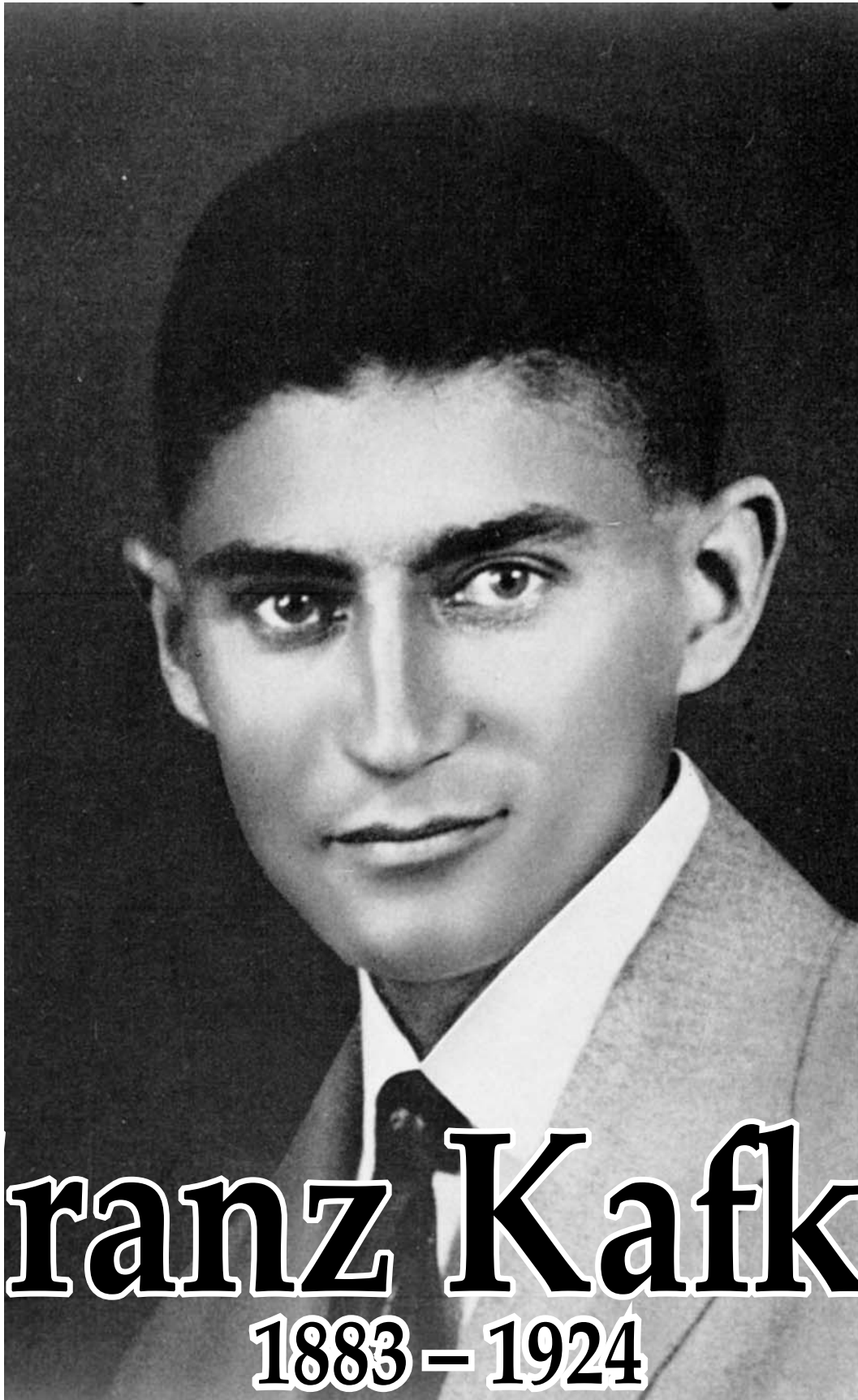
A co se týče toho měsíce na venkově, proč jsou otcovy nebo Laurinovy peníze lepší než moje? Ostatně, je to jedno, jen nikdy neříkej, že žádáš hodně. A co Jarmila? Přijede?

Teď však musím sestře na svatbu. - Proč jsem ostatně člověk, se vši trýzní tohoto nejnejasnějšího a tak úděsně odpovědného stavu. Proč nejsem například skříň ve Tvém pokoji, šťastný kus nábytku, který se na Tebe dívá, když sedíš v křesle nebo u psacího stolu nebo si lehneš anebo spíš (Požehnan buď Tvůj spánek!). Proč že jí nejsem? Protože bych se zhroutil bolestí, kdybich Tě viděl v té bídě posledních dnů, nebo kdybys dokonce - měla odjet z Vídně.

Viedeň 1900

6342. P. Z. - WIEN, DER GRABEN

Franz Kafka

1883 – 1924

Franz Kafka

Státní fond kultury ČR

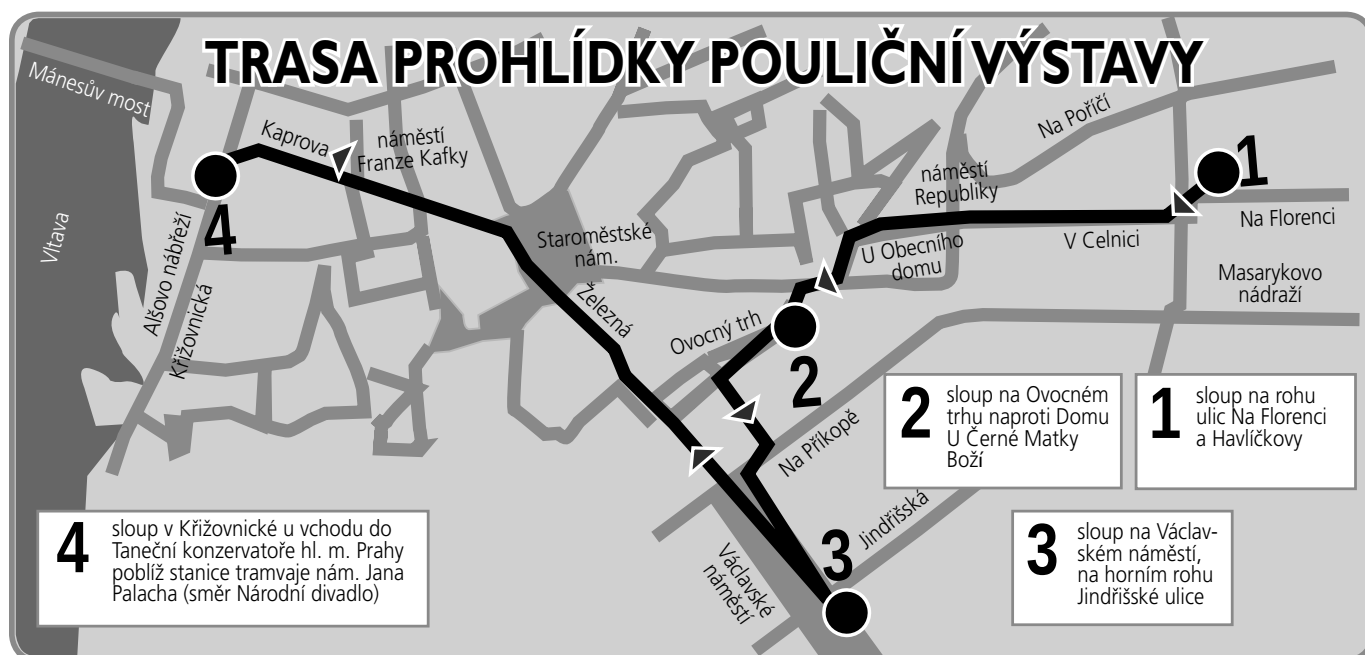

Zuzana a Eugen Brikciusovi
uvádějí pouliční výstavu

FRANZ KAFKA

slovem i obrazem

na kterou poskytly Státní fond kultury České republiky
účelovou dotaci a Městská část Praha 1 grant
a kterou podpořilo Rakouské kulturní fórum v Praze.

Texty vybrala a chronologii života a díla Franze Kafky sestavila Zuzana Brikcius.
Poděkování Jiřímu Slívovi za poskytnuté obrázky.
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi.
Celou výstavu si můžete prohlédnout na www.hornacek.cz/kafka

FRANZ KAFKA – pražský německý spisovatel

1883

3. července se narodil v Praze Franz Kafka, první dítě Hermanna Kafky /1852–1931/ a jeho ženy Julie, rozené Löwyové /1856–1934/. Židovští rodiče vlastnili obchod s galanteriím. V rodině se mluvilo převážně německy, s personálem česky.

1889–1892

Narodily se Franzovy sestry Gabriela /Elli/, Valerie /Valli/ a Ottilie /Ottla/.

1893–1901

Kafka navštěvuje Staroměstské německé gymnázium končící maturitou.

1901

Začíná studovat na právnické fakultě Pražské německé univerzity.

1902

Setkání s Maxem Brodem. Začátek celoživotního přátelství.

1904

Začíná psát první verzi *Popisu jednoho zápasu*. Setkání s Oskarem Baumem.

1906

Promoce a nástup u Zemského trestního soudu.

1907

Začíná psát první verzi prózy *Svatební přípravy na venkově*. Prázdniny u strýce Siegfrieda Löwyho /bratra matky/ v Třešti. Setkání s Hedwigou Weilerovou. Na podzim začíná pracovat jako pomocná síla v pojišťovně Assicurazioni Generali.

1908

V časopise „Hyperion“ mu vycházejí první krátké prózy s názvem *Rozjímání*. V létě nastupuje u polostátní Dělnické úrazové pojišťovny.

1909

Začíná psát deníky. Setkání s Franzem Werfelem. Cesta do severní Itálie s Maxem Brodem a jeho bratrem Otto Brodem. Výlet na leteckou přehlídku později popsanou v Kafkově textu *Letecký den v Brescii*. Na podzim píše druhou verzi *Popisu jednoho zápasu*.

1910

Cesta s bratry Brodovými do Paříže.

1911

Cesta s Maxem Brodem do Švýcarska, severní Itálie a Paříže. Pobyt v sanatoriu Erlenbach poblíž Curychu. Na podzim se seznamuje s východožidovskou divadelní společností, spřátelí se s hercem Jicchakem Löwym. Se švagrem Karlem Herrmannem zakládá na Žižkově První pražskou azbestovou továrnu.

1912

Pracuje na první verzi románu *Nezvěstný*. Později text zničí. V létě cestuje s Maxem Brodem do Lipska a Výmaru. Setkává se s nakladateli Kurtem Wolffem a Ernstem Rowohltem. Oba ho vybízejí k zaslání rukopisů. Pobyt v sanatoriu Jungborn u Stapelburgu. U Brodů se setkává s Felicí Bauerovou. Začíná jí intenzivně psát. Vzniká *Rozsudek*. Každodenní práce na druhé verzi *Nezvěstného*. V prosinci píše *Proměnu*. Lipský nakladatel Wolf vydává *Rozjímání*.

1913

Setkání s Felicí Bauerovou v Berlíně. V květnu vychází první kapitola *Nezvěstného* s názvem *Topič* v nakladatelství Kurta Wolffa. V červenci vychází *Rozsudek* v sborníku „Arkadia“ /vydavatel Max Brod/. Počátek přátelství se spisovatelem Ernstem Weissem. Na podzim cestuje sám do Vídně, Benátek a Rivy u Lago di Garda. Setkání s Grétou Blochovou.

1914

1. června zasnuby s Felicí Bauerovou. 12. července je ruší. 28. července vyhláší Rakousko-Uhersko válku Srbsku – začátek 1. světové války. V srpnu začíná psát román *Proces*, v říjnu píše *V kárném táboře* a v prosinci fragment *Vesnický učitel*.

1915

Opětovné sblížení s Felicí Bauerovou. V dubnu cestuje do Uher. V červenci pobývá v sanatoriu v Rumburku. V říjnu vychází u Kurta Wolffa *Proměna*.

1916

Proti své vůli je zbaven vojenské povinnosti. První a poslední dovolená s Felicí Bauerovou v Mariánských Lázních. Znovu se rozhodne si Felici vzít. Čte v Mnichově *V kárném táboře* /jeho jediné autorské čtení mimo Prahu/. Ve Zlaté uličce píše povídky a fragmenty /mimo jiné *Venkovského lékaře*, *Při stavbě čínské zdi* a *Na popravišti*/.

1917

Začíná se učit hebrejsky. V září je mu diagnostikována tuberkulóza. Stěhuje se k sestře Ottilii do severočeské Siřemi. Na podzim píše aforistické texty. Koncem prosince se definitivně rozchází s Felicí Bauerovou.

1918

Rozpad Rakousko-uherské monarchie, vznik Československa. Úředním jazykem v Praze /i v Kafkově pojišťovně/ se stává čeština. Kafka onemocní na španělskou chřipku. Odjíždí do Želíz /severně od Prahy/.

1919

Koncem ledna se v Želízech seznamuje s pražskou úřednicí Julií Wohryzkovou. V říjnu vychází *V kárném táboře*. Plánovaná svatba s Julií Wohryzkovou je odřeknuta. V listopadu píše *Dopis otci*, adresát ho však nikdy neobdržel.

1920

Je povýšen do funkce zástupce pojišťovny. V dubnu odjíždí na léčení do italského Merana. Začíná korespondence s Milenou Jesenskou. V květnu vychází *Vesnický učitel* a *Malé povídky*. V červenci tráví s Milenou Jesenskou několik dní ve Vídni. Po návratu do Prahy ruší zasnuby s Julií Wohryzkovou. V prosinci nastupuje osmiměsíční léčení v Matliarech ve Vysokých Tatrách.

1921

Počátek přátelství se studentem medicíny Robertem Klopstockem.

1922

V lednu začíná pracovat na románu *Zámek*. Na jaře vznikají povídky *Umělec v hladovění* a *Výzkumy jednoho psa*.

1923

Z června se zachovaly poslední deníkové záznamy. V červenci odjíždí na čtyři neděle k Baltickému moři, kde se seznamuje s Dorou Diamantovou. V září se stěhují do společného bytu v Berlíně-Steglitz. V době inflace trpí nedostatkem peněz a jídla. Vznikají texty *Doupě* a *Malá žena*. Rapidní zhoršení Kafkova zdravotního stavu.

1924

V březnu se vrací do Prahy. Vzniká povídka *Zpěvačka Josefína aneb Myší národ*. V dubnu odjíždí s Dorou do sanatoria Wienerwald v Dolním Rakousku. Je mu diagnostikována tuberkulóza s hrtanem. Převoz do sanatoria dr. Hugo Hoffmanna v Kierlingu u Klosterneuburgu. Pečují o něj Dora Diamantová a Robert Klopstock. 3. června kolem poledního Franz Kafka umírá. 11. června je pohřben na Novém židovském hřbitově v Praze.

Franz Kafka požádal Maxe Broda, aby po jeho smrti veškerou jeho literární pozůstalost spálil. Brod naštěstí příteli nevyhověl a zachoval dílo, které se stalo neodmyslitelnou součástí světové literatury.

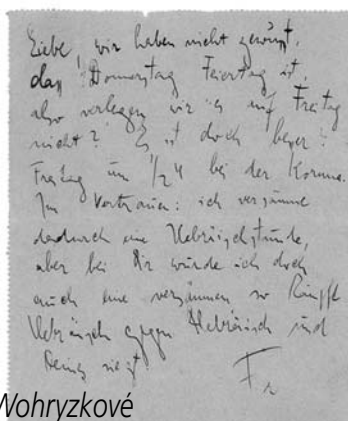

Franz Kafka / Korespondence

Dopis Julii Wohryzkové (29. 11. 1922)

Dopis Franze Kafky Julii Wohryzkové

Milý Maxi, snad tentokrát opravdu už nevstanu, po měsíci plicní horečky je výskyt zápalu plic dost pravděpodobný a dokonce ani tomu nezabrání, že to píši na papír, i když určitou moc to má. Pro tento případ tedy má poslední vůle ohledně všeho co jsem napsal.

Ze všeho co jsem napsal, platí jen knihy: *Ortel*, *Topič*, *Proměna*, *V kárném táboře*, *Venkovský lékař* a povídka: *Umělec v hladovění*. (Těch několik exemplářů *Rozjímání* může zůstat, nechci nikomu přidělovat práci, aby to musel dávat do stoupy, ale znovu otisknout se z toho nesmí nic). Když říkám, že těch 5 knih a povídka platí, nemyslím tím, že si přeji, aby se znovu tiskly a zachovaly budoucím časům, naopak, kdyby se snad úplně ztratily, odpovídá to mému nejvlastnějšímu přání. Jen nikomu nebráním, když jsou už jednou tady, aby je udržoval, má-li k tomu chuť. Naproti tomu má být všechno,

co se ode mne zachovalo tištěného (tištěného v časopisech, v rukopisech či dopisech) bez výjimky pokud je to dostupné nebo se dá vyprosit od adresátů (většinu z nich znáš, především se jedná o paní Felice M., paní Julii roz. Wohryzkovou a paní Milenou Pollakovou, zvlášť nepomenuj několik sešitů, které má paní Pollaková) – to všechno má být bez výjimky nejraději nečteno (přesto Ti nebráním, aby ses do toho podíval, nejmilejší by mi ovšem bylo, kdybys to neudělal, rozhodně do toho ale nesmí nahlížet nikdo jiný) – všechno se to má bez výjimky spálit a prosím Tě, abys to udělal co nejdříve

Franz

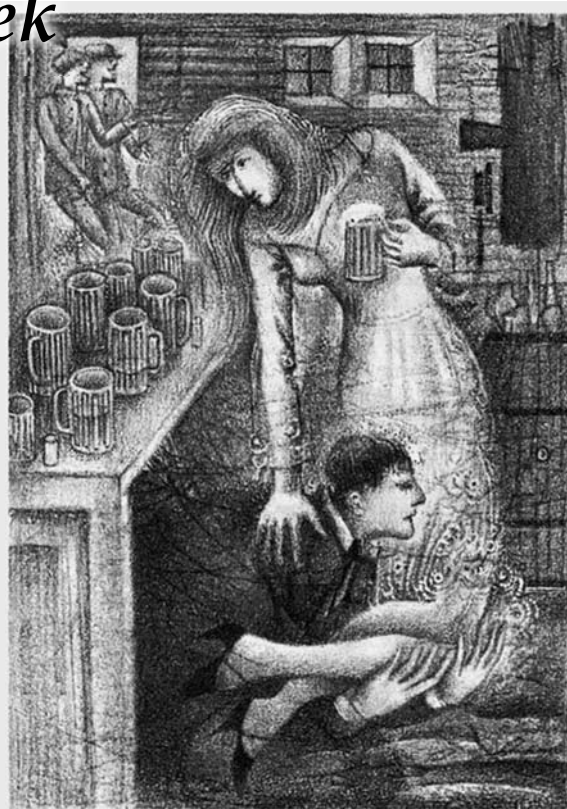
Julie Wohryzková

Franz Kafka / Zámek

Celkem vzato, odpovídal zámek, tak jak se z dálky jevil, K-ovým představám. Nebyl to ani starobylý rytířský hrad, ani nová honosná budova, nýbrž protáhlá stavba, skládající se z několika málo dvoupatrových a spousty nízkých, na sebe natlačených stavení; kdyby člověk nevěděl, že je to zámek, mohlo by mu to připadat jako městečko. Jen jedinou věž viděl K., nebylo k rozeznání, jestli patří k obytné budově nebo ke kostelu. Kroužila kolem ní hejna vran.

Ilustrace Jarmila Mařanová

„Ne, čekal jsem něco podobného, vždyť jsem řekl, že nejsi jen hostinská, tvým cílem je něco jiného.“

„Mým cílem je krásně se strojit a ty jsi buď blázen, nebo dítě, nebo velmi zlý, nebezpečný člověk. Jdi už teď, jdi!“

K. byl už v průjezdu a Gerstäcker ho opět držel za rukáv, když za ním hostinská zavolala: „Zítra dostanu nové šaty, možná že pro tebe pošlu.“

Franz Kafka / Proces

Ale ruce jednoho z pánů sevřely K. hrdlo a druhý mu vrazil nůž do srdce a dvakrát jej tam obrátil. Hasnoucímá očima viděl ještě K., jak pánové, blízko před jeho obličejem, opírajíce se o sebe tvář vedle tváře, pozorují rozhodnutí. „Jako pes!“ řekl, bylo to, jako by ho ten stud měl přežít.

Ilustrace Jarmila Mařanová

Franz Kafka / Proměna

Ilustrace Jiří Slíva

Když se Řehoř Samsa jednou ráno probudil z nepokojných snů, shledal, že se v posteli proměnil v jakýsi nestvůrný hmyz. Ležel na hřbetě tvrdém jak pancír, a když trochu nadzvedl hlavu, uviděl své vyklenuté, hnědé břicho rozdě-

lené obloukovitými výztuhami, na jehož vrcholu se sotva ještě držela přikrývka a tak tak že úplně nesklouzla dolů. Jeho četné, vzhledem k ostatnímu objemu žalostně tenké nohy se mu bezmocně komíhaly před očima.

Franz Kafka / Aeroplány v Brescii

Jdeme podle hangárů, jež tu stojí se spuštěnými roletami jako uzavřená jeviště kočovných komediantů. Na jejich trojúhelníkových štítech stojí jména aviatiků, jejichž přístroje jsou v nich skryty, nad tím trikolóra jejich vlasti. Čteme jméno Cobiانchi, Cagno, Rougier, Curtiss, Moucher (Tridentan, který nosí italské barvy, důvěřuje jim víc než našim), An-

zani, Klub římských aviatiků. A co Blériot? ptáme se. Blériot, na něhož jsme mysleli celou tu dobu, kde je Blériot?

Franz Kafka s přáteli

Franz Kafka / Popis jednoho zápasu

Poručil jsem, aby mi přivedli koně ze stáje. Sluha nerozuměl. Sám jsem odešel do stáje, osedlal koně a nasedl na něj. Zdálky jsem uslyšel zatroubení trubky, zeptal jsem se ho, co to znamená. Nic nevěděl a nic neslyšel. U vrat mě zastavil a zeptal se:

„Kam odjíždí pán?“ „Nevím,“ řekl jsem, „jen pryč odtud, pryč odtud. Pořád pryč odtud, jen tak mohu dosáhnout svého cíle.“ „Ty tedy znáš svůj cíl,“ zeptal se. „Ano,“ odpověděl jsem, „říkám to přece. Pryč odtud - to je můj cíl.“

Gustav Janouch / Hovory s Franzem Kafkou

„Četl jsem Werfelovu jevištní báseň Zrcadloový člověk.“

„Tu práci znám už dlouho“, řekl Kafka. „Werfel nám z ní dvakrát četl různé části. Jazyk zní hezky, ale – upřímně řečeno – té věci nerozumím. Werfel je tlustostěnná nádoba. Ta se mnohem snáze rozvezvučí různými mechanickými otřesy zvenčí než kvasícím obsahem.“

„Je pravda, že píše velký hudební román?“ zeptal jsem se.

Kafka přikývl.

„Ano, pracuje na něm už dlouho.

Má to být román o Verdim a Wagnerovi.

Jistě nám z něho něco přečte, až přijede do Prahy.“

„Říkáte to s tak sklíčeným výrazem,“ poznamenal jsem. „Vy nemáte Werfela rád?“

„Ale ano, mám ho dokonce velmi rád“, řekl Franz Kafka živě.

„Znal jsem ho už jako gymnazistu. Max Brod, Felix Weltsch, Werfel a já jsme často jezdili společně na výlety. On byl nejmladší, a proto snad nejvážnější. Mládí v něm vřelo. Přednášel nám své básně. Leželi jsme v trávě a mžourali jsme do slunce. Byla to tak krásná doba,

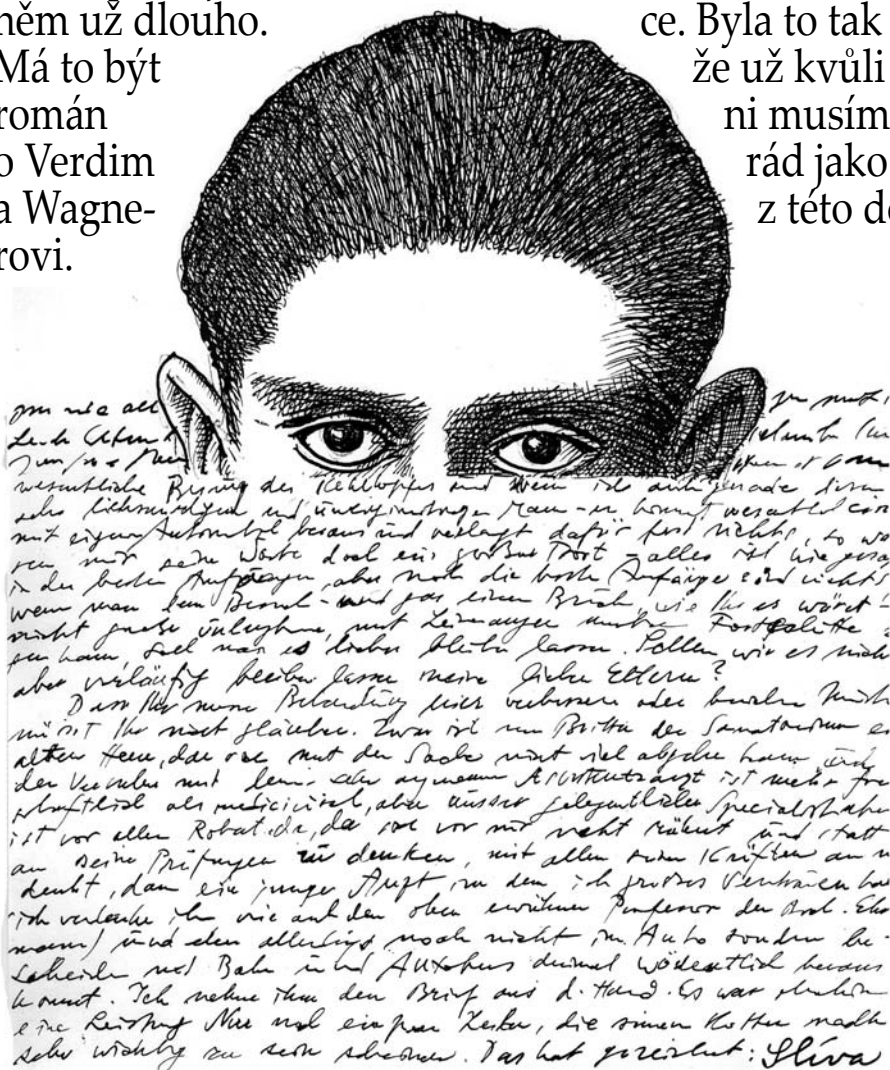
že už kvůli vzpomínce na ni musím mít Werfela rád jako ostatní přátele z této doby.“

„Jste však smutný“, řekl jsem.

Kafka se usmál, jako by se chtěl omluvit.

„Krásné vzpomínky smíchané se smutkem chutnají mnohem lépe.

Vlastně tedy nejsem smutný, nýbrž jen požitkářský.“

Ilustrace Jiří Slíva

Max Brod / Franz Kafka – Životopis

Nastala strašná inflační zima roku 1923. Tato zima Franze vlastně usmrtila, aspoň se to domnívám. – Kdykoli Franz jede z tichého předměstí do Berlína, přichází domů „jako z bitevní vřavy“ (podle Dora vyprávění). Bída chudáků mu rve srdce, vrací se domů „popelavý“. „Žije s tak nesmírnou intenzitou,“ říkala Dora, „že už ve svém životě zemřel tisícerou smrtí.“

1923 – 1924, Berlín

Dokud je zdrav, navštěvuje „Vysokou školu pro vědu o židovstvu“ v Artilleriestrasse. V přípravce poslouchá přednášky profesora Torczynera a profesora Guttmanna o talmudu. Čte lehčí hebrejské texty. Jen kvůli těm kursům pravidelně jezdí z tichého předměstí do Berlína.

Duben 1924, Kierling,
dopis Franze Kafky rodičům

„Nejdražší rodiče, tedy ta návštěva, o níž občas píšete. Přemýšlím o tom každý den, protože je to pro mě velmi důležitá věc. Bylo by to pěkné, tak dlouho jsme už nebyli pohromadě, pražské setkání nepočítám, to bylo spíš rušení domovního klidu, ale být spolu pár dní v míru a pokoji v nějaké pěkné krajině, sami, vůbec si nevzpomínám, kdy to tak bylo, jednou pár hodin ve Františkových lázních. A potom si spolu zajít na „jedno pivíčko“, jak píšete, z čehož vidím, že tatínek nemá o letošním vínu valné

mínění, v tom mu stran piva dávám taky za pravdu. Ostatně, jak si teď v těch vedrech často vzpomínám, bývali jsme jednou kdysi už společně pivaři, před mnoha lety, když mě tatínek brávil s sebou na občanskou plovárnu. To a mnohé jiné mluví pro návštěvu, ale příliš mnohé mluví proti.

4. 6. 1924, Kierlig, dr. Klopstock
Maxu Brodovi

Cituji z dopisu, jež Klopstock poslal 4. června z Kierlingu, neměním přitom jeho charakteristickou uherskou němčinu: „Chudák Dora, ach, všichni jsme chudáci, kdo jiný je na světě takový chudák jako my – trochu spí, ale i ve spaní ustavičně šeptá, je rozumět jen: Můj milý, můj milý, můj drahý!... Slíbil jsem jí, že když si lehne, půjdeme dnes odpoledne znovu k Franzovi. Tak si lehla. K Franzovi, »který je tak sám, tak docela sám, nemáme co dělat a sedíme tady, a jeho necháváme tam, samotného ve tmě, nepřikrytého – ó můj drahý, můj milý« – a tak je to stále. Co se tady u nás děje, to se nedá popsat a nač to taky popisovat. Jen kdo zná Doru, ví, co je láska“.

Dora Diamantová

Robert Klopstock

Eugen Brikcius / Kafkovy nevěsty

Ubi nulla
cubicula
ibi bibit
sibi scribit
nonne pulla
monedula

Kde není
ženění
z pumpy pije
verše ryje
s mottem: vdavky
nevěst kavky

Franz Kafka / Dopisy Mileně

(9. srpna 1920, Praha)

Nekrásnější Tvé dopisy (a to je velké slovo, neboť ony jsou přece ve svém celku, takřka každou řádkou tím nejkrásnějším, co mě v životě potkalo) jsou ty, v nichž dáváš za pravdu mé „úzkosti“, a zároveň se snažíš vysvětlit, že ji nemusím mít. Neboť i já, třebaže někdy vypadám jako podplacený obhájce své „úzkosti“, jí zřejmě v hloubi duše dávám za pravdu, ano, já z ní sestávám, a jelikož je tím nejlepším, co mám, možná že právě ona je tím, co miluješ. Neboť co už by se na mě dalo tak velice milovat? Toto se však milovat dá.

A když ses jednou zeptala, jak jsem s tou úzkostí v srdci mohl sobotu nazvat „dobrou“, pak to není těžké vysvětlit. Pro-

tože Tě miluji (a já Tě tedy miluji, Ty nechápavá, tak jako láska moře drobounký oblázek u dna, přesně tak zaplavuje Tebe moje láska – a u Tebe kež zase já jsem tím oblázkem, připustí-li to nebesa), miluji celý svět a k tomu patří i Tvé levé rameno, ne, nejprve to bylo pravé, a proto, když se mi zachce, je políbím (a Ty budeš tak hodná a shrneš si tam blůzku), a k tomu patří i levé rameno a Tvůj obličej nade mnou v lese a Tvůj obličej pode mnou v lese a spočinutí na Tvé takřka odhalené hrudi. A proto máš pravdu, když říkáš, že jsme už byli jedno, a já z toho nemám strach, je to moje jediné štěstí a moje jediná pýcha a vůbec přitom nemám na mysli jen les.

Johannes Urzidil / To byl Kafka

Ve skutečnosti s Kafkou skončila duchovní Praha česko-německo-rakousko-židovské syntézy, která z ní udělala metropoli a celá staletí ji inspirovala. Nejméně to tehdy zaregistrovali Češi, duchovní život svých německých duchovně činných krajanů sledovali jen příležitostně, nedostatečně a spíše indiferentně.

Připomeňme výjimku, mladou Milenu Jesenskou, kterou Kafka miloval a která přeložila do češtiny některé jeho kratší prózy. *Topiče* pro časopis Kmen řízený Stanislavem Kostkou Neumannem, v roce 1920; dále *Ortel*, *Proměnu a Rozjímání*. – Milena Jesenská také napsala jediný český nekrolog do deníku Národní listy 6. června 1924.

Oskar Baum

Šel jsem ve smutečním průvodu, který provázel Kafkovu rakev od obřadní síně k otevřenému hrobu; za rodiči a bledou družkou, kterou podpíral Max Brod, jsem šel s jeho přáteli. Všichni byli tehdy ještě mladí, nejstarším (Brodovi, Hugovi Bergmannovi a Oskaru Baumovi) bylo právě čtyřicet; Felix Weltsch, Ludwig Winder, Rudolf Fuchs a Friedrich Thieberger (můj švagr a Kafkův učitel hebrejštiny) byli ještě třicátníci, mně bylo devětadvacet. Jen málokterí ze stovky lidí, kteří tehdy kráčeli pod vrbami a cypřiši, dosud žijí a mohou svědčit o Kafkově paradigmatickém světovém významu. Když rakev klesala do hrobu, Dora Diamantová žalostně

Ludwig Winder

a pronikavě vykřikla, ale její vzlyk, který mohl změřit jen ten, jemuž byl určen, se spojil s doznívající hebrejskou modlitbou za mrtvé, která hlásá posvátnost boží a hlubokou naději na vykoupení. „Psaní jako forma modlitby,“ to byla Kafkova definice spisovatele. A jeho vyznáním bylo také: „I kdyby vykoupení nepřišlo, chci ho být v každém okamžiku hoden.“ Hodili jsme do hrobu hrst hlíny.

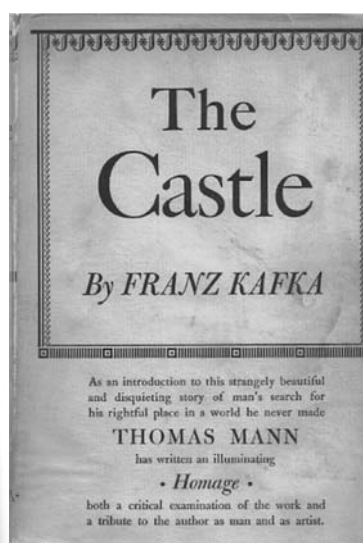
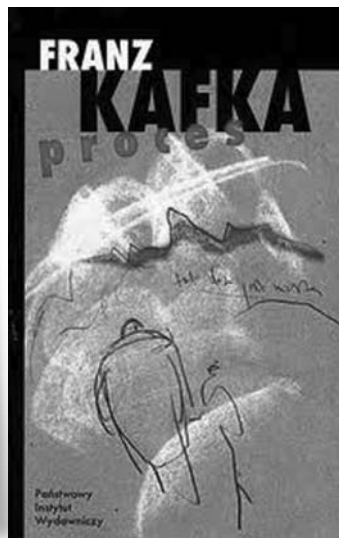
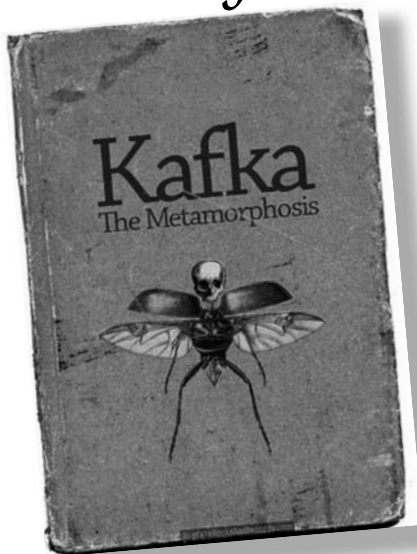
Socha Jaroslava Róny

Milena Jesenská / Nekrolog

(*Národní listy* 6. 6. 1924)

Předevčírem zemřel v sanatoři Kierlingu u Klosterneuburgu u Vídně dr. Franz Kafka, německý spisovatel, který žil v Praze. Ználo ho zde málo lidí, protože byl samotářem, takovým vědoucím, životem poděšeným člověkem; byl léta nemocen plicní chorobou, a třebaže ji léčil, přece ji zase vědomě živil a myšlenkově podporoval. „Když duše a srdce už břímě neunesou, převezmou polovinu plíce na sebe, aby tíha byla alespoň poněkud stejnoměrně rozdělena,“ napsal jednou v dopise, a taková byla i jeho nemoc. Dodávala mu jemnosti až zázračné a intelektuální vytríbenosti až hrůzně nekompromisní; naopak on, člověk, vtěsňoval všecek svůj intelektuální strach před životem na bedra své nemoci. Byl plachý, úzkostlivý, mírný a dobrý, ale knihy psal kruté a bolestné. Svět viděl plný neviditelných démonů, kteří ničí a rvou člověka nechráněného. Byl příliš jasnovidný, příliš moudrý, aby dovedl žít, příliš slabý, aby bojoval slabostí ušlechtilých, krásných lidí, kteří nedovedou podstoupiti boj se strachem před nedorozuměními, nelaskavostmi, intelektuální lží, vědoci předem, že jsou bezmocni, a podléhající tak, že zahanbují vítěze. Znal lidi, jako je dovedou znát jen lidé veliké nervové citlivosti, kteří jsou samotní a vidí až prorocky člověka z jediného zákmitu tváře. Znal svět neobyčejně a hluboce, sám byl neobyčejným a hlubokým světem. Psal knihy nejvýznamnější mladé německé literatury; je v nich boj dnešní světové generace, třebaže bez tendenčních slov. Jsou pravdivé, nahé a bolestné tak, že i tam, kde jsou vyjádřeny symbolicky, jsou až naturalistické. Jsou plny suchého posměchu a citlivého zírání člověka, který uviděl svět tak jasně, že toho neunesl a musel umřít, nechtěje ustupovati a zachraňovati se jako druzí do jakýchkoli, třeba sebeušlechtilějších, intelektuálních, podvědomých omylů. Dr. Franz Kafka napsal fragment *Topič* (vyšlý česky v Neumannově Červnu), první kapitolu krásného románu, dosud ještě neuveřejněného, *Urteil*, rozpor dvou generací, *Die Verwandlung*, nejsilnější knihu moderní německé literatury, *Die Strafkolonie* a črty *Betrachtung* a *Landarzt*. Poslední román *Vor dem Gericht* leží v rukopisu, připraven k tisku už léta. Je z takových knih, které dotčeny zanechávají dojem tak úplně obsaženého světa, že by nebylo už třeba ani slova dodati. Všechny jeho knihy líčí hrůzy tajemných nedorozumění, nezaviněných vin mezi lidmi. Byl člověkem a umělcem tak úzkostlivého svědomí, že doslechl i tam, kde druzí, hluší, cítili se bezpečni.

Obálky knih Franze Kafky

Franz Kafka je celosvětově známý spisovatel